

1. Demografické charakteristiky

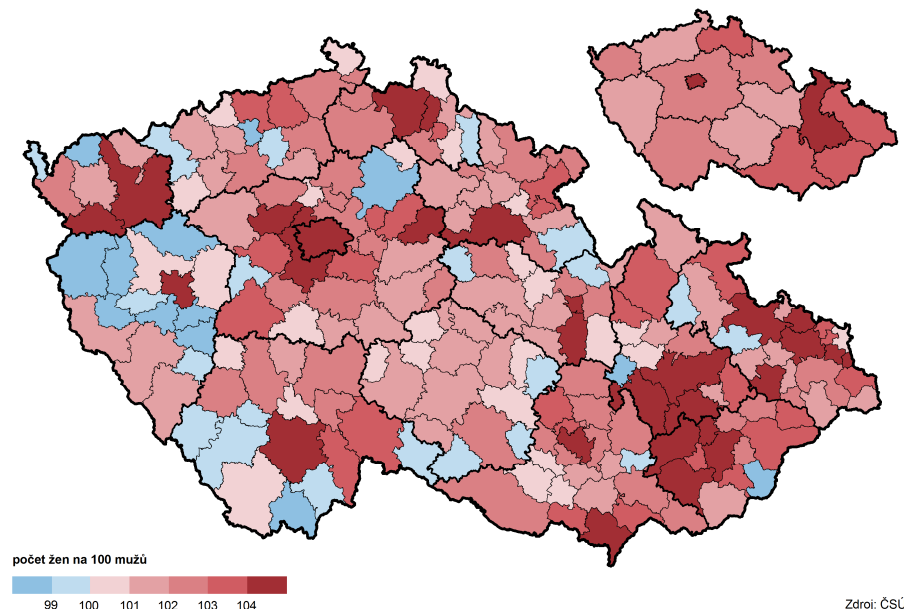
Vývoj počtu obyvatel podle pohlaví, změny věkové struktury, index stáří

Počet obyvatel Středočeského kraje se mezi roky 2001 a 2018 zvýšil o 245,4 tis. osob, a to z 1,124 mil. na 1,369 mil. obyvatel, což představovalo v relativním vyjádření nárůst o 21,8 %. Citelněji se zvýšil počet mužů, za stejné období došlo k nárůstu o 23 %, u žen bylo zvýšení nižší, představovalo 20,7 %. To mělo za následek, že se zastoupení žen mezi všemi obyvateli kraje snížilo během období let 2001 a 2018 z 51,05 % na 50,58 %, což bylo v obou letech méně, než kolik činilo celorepublikové zastoupení žen v obyvatelstvu (51,32 % v roce 2001 a 50,76 % roku 2018). Na sto mužů připadalo v roce 2001 celkem 104,3 žen, roku 2018 to bylo 102,4 žen. V absolutním vyjádření se mezi roky 2001 a 2018 počet mužů žijících ve Středočeském kraji zvýšil z 550,2 tis. na 676,7 tis., u žen to bylo z 573,7 tis. na 692,7 tis. osob.

Zatímco v roce 2001 byl Středočeský kraj s počtem obyvatel 1,124 mil. čtvrtým nejlidnatějším krajem republiky (po Moravskoslezském kraji s 1,262 mil., hl. m. Praze s 1,160 mil. a Jihomoravským kraji s 1,132 mil. obyvateli), v roce 2003 již byl s 1,136 mil. třetím nejlidnatějším (po Moravskoslezském kraji s 1,256 mil. a Praze s 1,166 mil.), roku 2009 druhý (po hl. m. Praze s 1,249 mil. obyvateli) a v následujícím roce 2010 již byl Středočeský kraj (s 1,265 mil. obyvateli) nejlidnatějším krajem České republiky.

Během sledovaného období je u obyvatelstva Středočeského kraje možné sledovat probíhající proces stárnutí, třebaže v důsledku suburbanizačních procesů v porovnání s ostatními kraji republiky méně intenzivní. Souhrnně je možné tento proces hodnotit prostřednictvím ukazatele průměrného věku obyvatelstva, který se v kraji zvýšil mezi roky 2001 a 2018 celkem o 1,9 roků (z 39,3 let na 41,2 roků), přičemž u mužů to bylo o 2,2 roků a u žen o 1,6 let více. Mužům bylo v roce 2018 v průměru 40,0 roků, ženám 42,4 let. Rozdíl mezi průměrným věkem obyvatelstva mužů a žen se tak snížil mezi roky 2001 a 2018 ze 3,0 let na 2,4 roků.

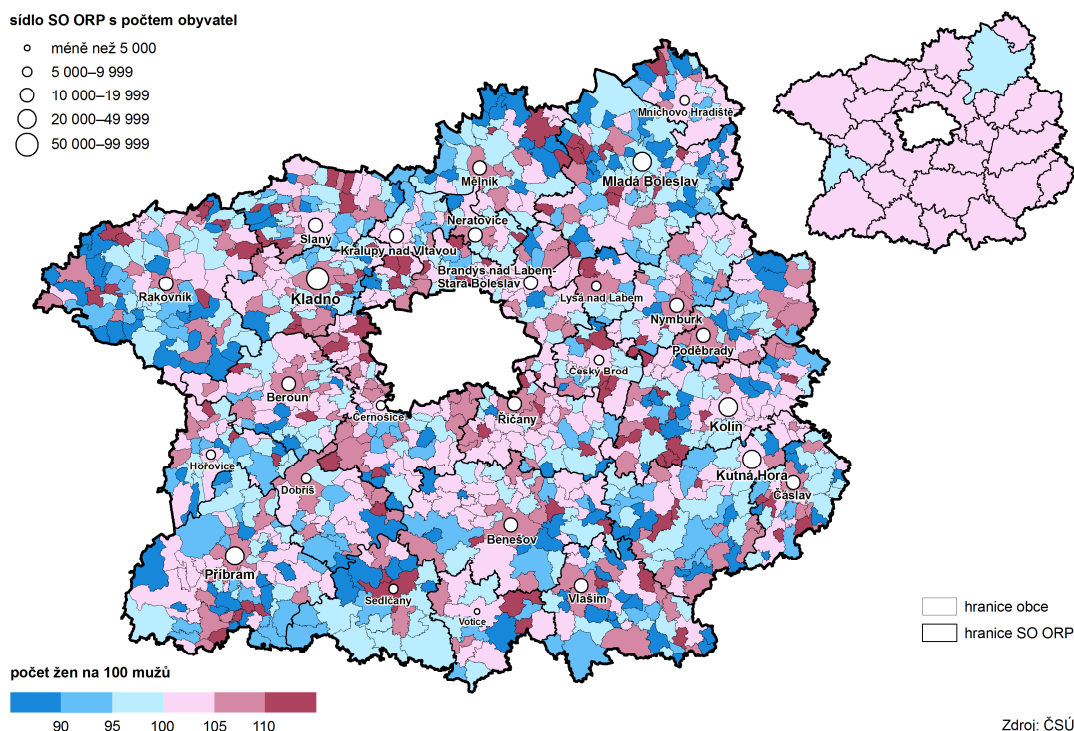
Kartogram 1.1. Počet žen na 100 mužů podle SO ORP a krajů k 31. 12. 2018

Stárnutí obyvatelstva popisuje také nárůst zastoupení osob ve věku 65 a více let a především pak osob 80letých a starších mezi obyvatelstvem kraje. Obdobně jako v případě nárůstu průměrného věku, tak i u zastoupení těchto osob v populaci, bylo stárnutí obyvatelstva patrnější více u mužů, u nichž se podíl 65letých a starších zvýšil během sledovaného období o 4,5 p. b. (z 11,3 % na 15,8 %), přičemž u žen činil nárůst 3,5 p. b. (ze 17,1 % na 20,6 %). Při pohledu na podíl osob 80letých a starších v obyvatelstvu byl vyšší nárůst zaznamenán u žen (o 1,2 p. b., a to z 3,5 % v roce 2001 na 4,7 % v roce 2018) než u mužů (z 1,5 % na 2,5 %, tj. o 0,9 %).

Mezi obyvatelstvem Středočeského kraje již od roku 2015 začaly převažovat osoby ve věku nad 65 let nad dětmi mladšími 15 roků. U žen je tato převaha seniorů nad dětmi patrná již od roku 1995 (v roce 2018 bylo žen starších 65 let o 21 % více než dívek mladších 15 let), u mužů v roce 2018 počet dětí stále ještě převyšoval počet obyvatel starších 65 let (o 16 %).

Kartogram 1.2. Počet žen na 100 mužů podle obcí a SO ORP Středočeského kraje k 31. 12. 2018

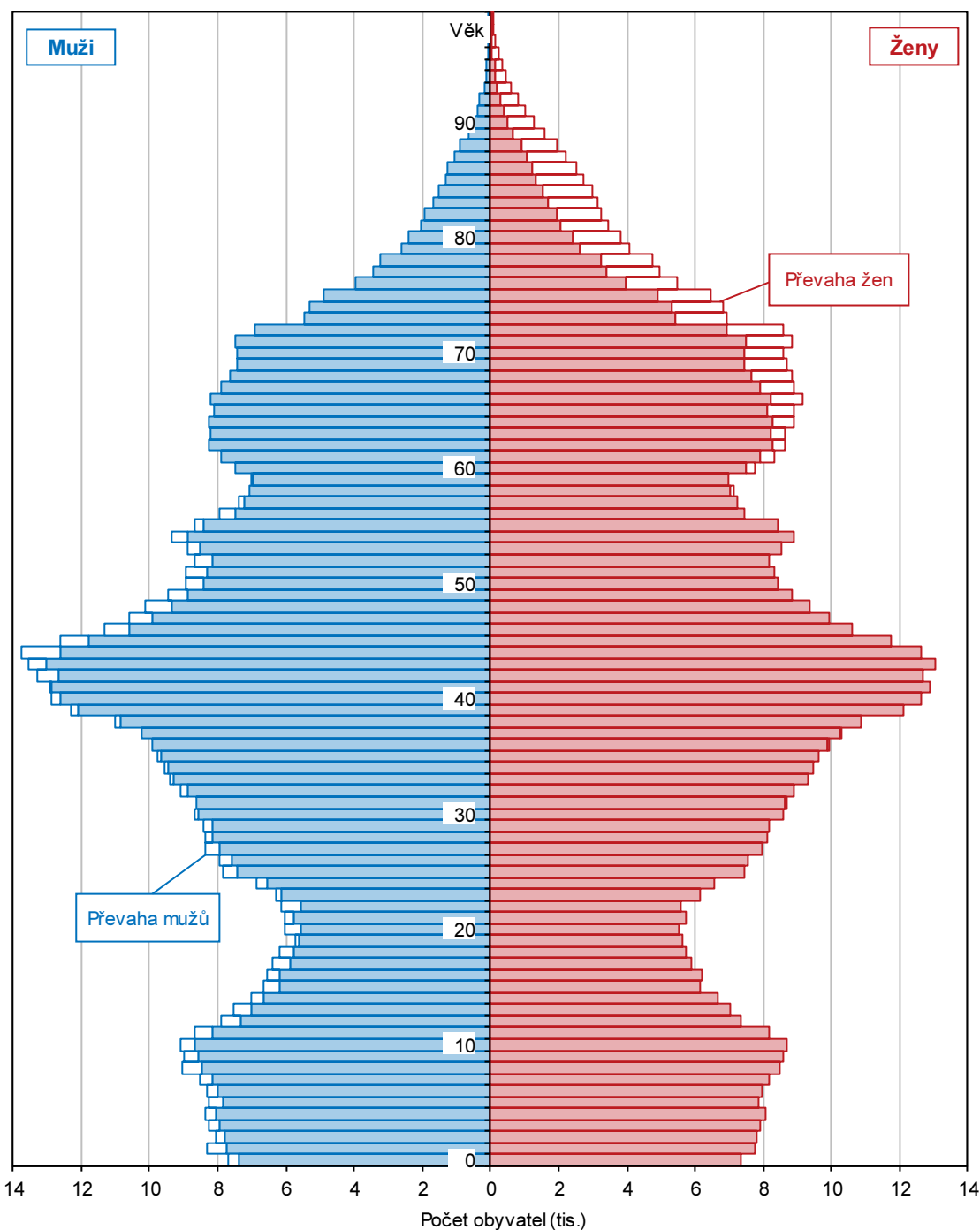
Zastoupení mužů a žen se mění s věkem, a to jak v důsledku vyššího počtu živě narozených mužů, tak i odlišné úmrtnosti mužů a žen. Nemalý vliv má i struktura migrace obyvatelstva podle pohlaví a věku, a to jak ze zbytku republiky, tak i ze zahraničí. Zatímco trvalá převaha žen nad muži mezi obyvateli Středočeského kraje byla patrná v roce 2001 od věku 56 let, v roce 2018 to bylo 60 let. Při pohledu na pětileté věkové skupiny bylo v roce 2001 zastoupení mužů vyšší než žen až do věkové skupiny 50–54letých osob, v roce 2018 pak i ve věkové skupině 55–59letých. U osob ve věku 65 a více let připadalo na sto mužů v roce 2001 celkem 157,1 žen, v roce 2018 to bylo o 14,9 % méně (133,7 žen na sto mužů); ještě patrnější pokles zaznamenala převaha žen mezi obyvateli 80letými a staršími (v roce 2001 to bylo 237,0 žen na sto mužů, koncem roku 2018 pak o 16,9 % méně, a to 196,9).

V roce 2018 byl Středočeský kraj nejmladším krajem České republiky, a to jak z pohledu průměrného věku obyvatelstva (41,2 roků ve Středočeském kraji a 42,3 let v celé ČR), tak i zastoupením dětí mladších 15 let (17,7 % v kraji a 15,9 % v celé ČR) a osob starších 65 let (3,6 % v kraji a 4,1 % v celé ČR). Podíl osob 80letých a starších (ve Středočeském kraji 3,6 %) byl koncem roku 2018 ve Středočeském kraji druhý nejnižší po Ústeckém kraji (3,4 %); celorepublikové zastoupení těchto osob činilo 4,1 %. Uvedené skutečnosti platily také u obou pohlaví.

V roce 2001 činil podíl žen ve Středočeském kraji 51,0 %, což byla osmá nejvyšší hodnota mezi všemi kraji republiky. Nejvyšší zastoupení žen bylo v tomto roce v hl. m. Praze (52,6 %) a Jihomoravském kraji (51,5 %), nejnižší v Kraji Vysočina (50,6 %) a Jihočeském kraji (50,9 %). Koncem roku 2018 již byla v důsledku odlišných demografických procesů situace odlišná; obyvatelstvo Středočeského kraje tvořily ženy z 50,6 %, což byla jedenáctá nejvyšší hodnota. Zastoupení žen v populaci se snížilo ve všech krajích republiky, a to především následkem vyššího přistěhovalectví mužů, zčásti i v důsledku příznivějšího zlepšování úmrtnostních poměrů mužů v porovnání s ženami. Nejvyšší zastoupení žen bylo i nadále v hl. m. Praze (51,2 %), kde však došlo mezi roky 2001 a 2018 k nejvyššímu poklesu (o 1,4 p. b.) mezi všemi kraji republiky.

V pořadí druhé nejvyšší zastoupení žen bylo v Olomouckém kraji, následováno Zlínským a Jihomoravským krajem (ve všech případech to bylo 51,0 %), nejméně pak v Kraji Vysočina (50,3 %) a v krajích Plzeňském, Ústeckém a Pardubickém (ve všech případech tvořily ženy 50,4 %).

Graf 1.1. Věkové složení obyvatelstva Středočeského kraje k 31. 12. 2018

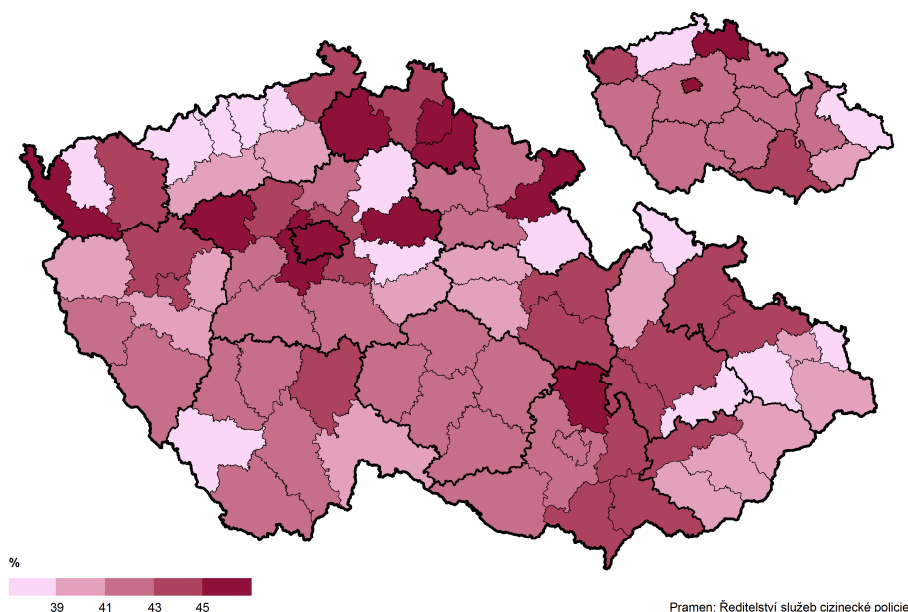

Mezi roky 2001 a 2018 se počet cizinců ve Středočeském kraji zvýšil více než 2,8násobně, a to z 27,0 tis. na 76,4 tis. Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel se v uvedené době zvýšil z 2,4 % na 5,6 %. V roce 2001 se Středočeský kraj zastoupením cizinců (2,4 %) umístil na třetí pozici za hl. m. Prahou (5,3 %) a Karlovarským krajem (3,9 %), v roce 2018 byl s podílem 5,6 % čtvrtý (po hl. m. Praze s 15,7 %, Karlovarském kraji se 7,0 % a Plzeňským krajem s 6,1 %). U mužů činil v roce 2006 podíl mužů-cizinců mezi všemi muži žijícími v kraji 4,6 %, u žen to bylo 2,7 %, v roce 2018 pak muži-cizinci tvořili 6,5 % a ženy 4,7 %. V roce 2006 se muži na všech cizincích v kraji podíleli 62,3 %, koncem roku 2018 to bylo 57,4 %. Z toho vyplývá citelnější nárůst žen-cizinek (2,03násobný) než mužů-cizinců (o 65,3 %) během let 2006–2018. Zastoupení žen mezi všemi

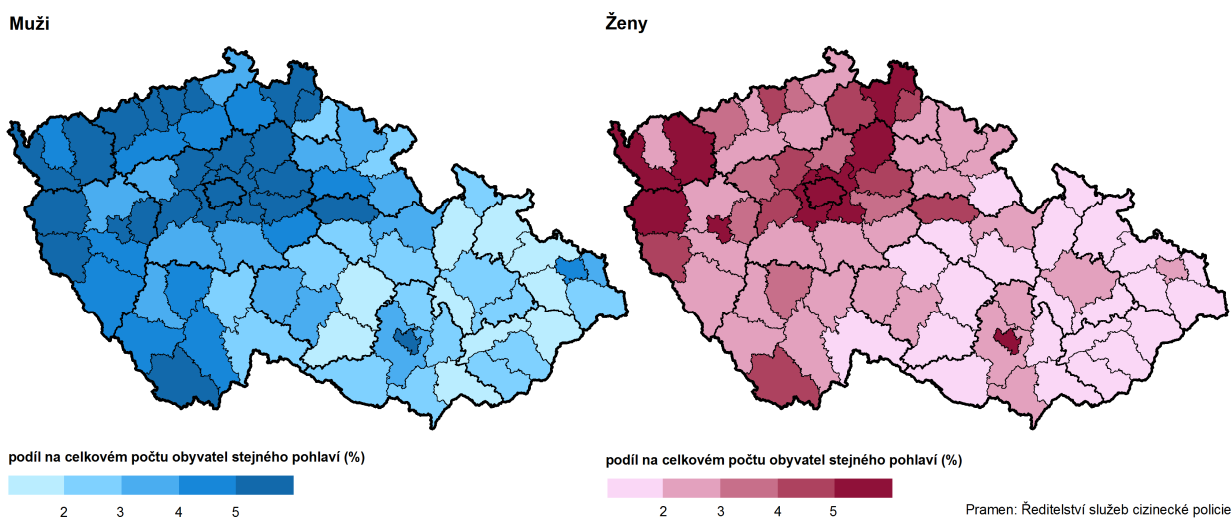
cizinci bylo koncem roku 2018 s 42,6 % ve Středočeském kraji šesté nejvyšší (po hl. m. Praze s podílem 46,0 % a krajích Libereckém se 45,4 %, Karlovarském s 43,7 %, Jihomoravském s 43,0 % a Plzeňském s 42,8 %). Nejnižší zastoupení měly ženy-cizinky v Ústeckém kraji (35,7 %).

Kartogram 1.3. Podíl žen mezi cizinci podle okresů a krajů k 31. 12. 2018

Největší podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu se jak v roce 2001, tak i roku 2018 nacházel v okrese Mladá Boleslav (4,7 % v roce 2001 a 9,4 % v roce 2018), nejmenší zastoupení měl v roce 2001 okres Benešov (1,3 %), v roce 2018 okres Příbram (2,7 %). Absolutně nejvyšší počet cizinců žil koncem roku 2018 v okresech Praha-východ (13 980 osob) a Mladá Boleslav (12 130 osob), nejmenší v okresech Rakovník (1 779) a Kutná Hora (2 647). K nejvyššímu nárůstu (4,4násobnému) u počtu cizinců došlo mezi roky 2001 a 2018 v okrese Beroun, 4,2krát se zvýšil absolutní počet cizinců v okrese Praha-západ. Nejmenší nárůst zaznamenaly ve stejném období okresy Mělník (zvýšení o 92,1 %) a Příbram (o 98,0 %). V roce 2001 bylo zastoupení cizinců v okrese Mladá Boleslav v rámci všech 77 okresů republiky čtvrté nejvyšší (po Praze a okresech Karlovy Vary a Cheb), koncem roku 2018 byl mladoboleslavský okres již druhý (po Praze) s nejvyšším podílem cizinců. Největší zastoupení žen na všech cizincích bylo koncem roku 2018 zaznamenáno v okresech Rakovník (48,1 %), Nymburk (46,5 %) a Praha-západ (45,9 %), na opačné straně se nacházely okresy Mladá Boleslav (36,2 %), Kolín (38,8 %) a Kutná Hora (40,9 %).

Kartogram 1.4. Cizinci podle pohlaví a okresů k 31. 12. 2018

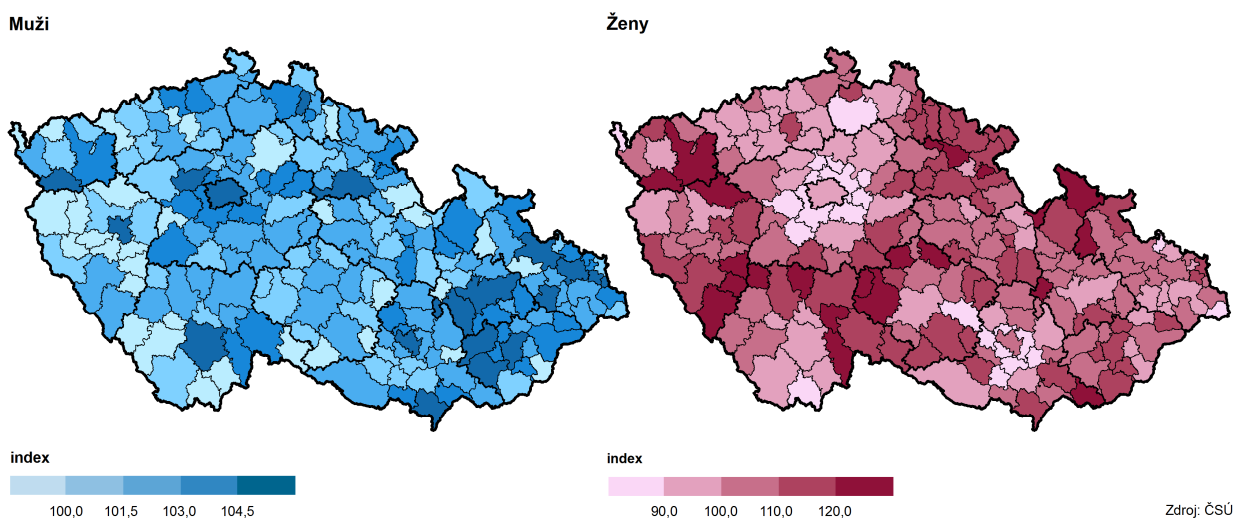

Osídlení Středočeského kraje je velmi nerovnoměrné, ovlivněné blízkostí hlavního města. Nejlidnatějším správním obvodem ORP byly koncem roku 2018 Černošice (146 004 obyvatel), následovány Kladnem (124 891 osob), Mladou Boleslaví (111 466 obyvatel) a Brandýsem nad Labem-Starou Boleslaví (110 899 osob), naopak nejméně lidnatými byly správní obvody ORP Votice (12 443 obyvatel), Mnichovo Hradiště (17 670 osob), Český Brod (21 294 obyvatel), Sedlčany (22 043 osob) a Dobříš (22 791 obyvatel). Nerovnoměrný byl během let 2001 a 2018 i vývoj počtu obyvatel. Z 26 správních obvodů ORP zaznamenaly během tohoto období pokles počtu obyvatel pouze dva, a to Sedlčany (o 0,6 %) a Vlašim (o 0,3 %). Naopak největší nárůsty byly patrné v zázemí hlavního města, a to ve správních obvodech ORP Černošice (o 74,0 %), Říčany (o 72,3 %) a Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (o 69,0 %). Dalším v pořadí byl správní obvod Lysá nad Labem (nárůst o 62,6 %), jejíž vzestup počtu obyvatel byl ovlivněn především zvýšením počtu obyvatel ve městě Milovice o 157,6 % (koncem roku 2001 žilo v tomto městě 4 593 obyvatel, přičemž koncem roku 2018 to bylo již 11 834 osob).

Zastoupení žen v obyvatelstvu jednotlivých správních obvodů ORP vykazovalo určité rozdíly, které se navíc v čase prohlubovaly. Zatímco v roce 2001 se pohyboval podíl žen mezi 50,5 % ve správním obvodě ORP Votice a 51,5 % ve správním obvodě ORP Poděbrady, v roce 2018 už byla ve dvou správních obvodech ORP patrná převaha mužů (Mladá Boleslav s podílem žen 49,4 % a Hořovice se zastoupením 49,9 %), přičemž 51% hranici zastoupení žen překročily pouze dva správní obvody ORP (Kladno s 51,2 % a Černošice s 51,1 %). Ve všech správních obvodech ORP se zastoupení žen v obyvatelstvu mezi roky 2001 a 2018 snížilo, nejvíce o 1,4 p. b. ve správním obvodě ORP Mladá Boleslav, o 1,0 p. b. ve správním obvodě Kolín a o 0,8 p. b. ve správním obvodě ORP Hořovice. Téměř nezměněno zůstalo zastoupení žen ve správních obvodech ORP Příbram (snížení o 0,01 p. b.) a Černošice (pokles o 0,03 p. b.).

Kartogram 1.5. Index stáří podle pohlaví a SO ORP k 31. 12. 2018

(počet obyvatel stejného pohlaví ve věku 65 a více let na 100 obyvatel ve věku 0–14 let)

Určitý vývoj zaznamenala z pohledu správních obvodů ORP také věková struktura obyvatelstva. V roce 2001 byly z hlediska průměrného věku obyvatelstva nejstaršími správními obvody ORP Poděbrady (40,9 let), Kolín a Votice (oba 40,0 roků), nejmladší obyvatelstvo měly naopak správní obvody ORP Lysá nad Labem (36,9 let), Neratovice (37,7 roků) a Sedlčany (38,5 let), zatímco v roce 2018 již byla situace poněkud odlišná. Mezi správní obvody s nejmladším obyvatelstvem se zařadily kromě správního obvodu ORP Lysá nad Labem (37,4 roků) obvody v zázemí hlavního města (Brandýs nad Labem-Stará Boleslav s průměrným věkem 38,4 let, Říčany a Černošice s 39,0 lety), na opačné straně to byly správní obvody ORP nacházející se na vnější hranici kraje – Poděbrady (43,3 let), Kutná Hora a Sedlčany (oba správní obvody měly průměrný věk 43,2 roků). V průměru nejstarší muži žili koncem roku 2018 ve správním obvodě ORP Kutná Hora (41,9 roků), ženy pak ve správním obvodě ORP Poděbrady (44,7 let). Nejmladší obyvatelstvo měl naopak správní obvod ORP Lysá nad Labem; mužům bylo koncem roku 2018 v průměru 36,4 roků, ženám 38,4 let. Ve všech

správních obvodech se mezi roky 2001 a 2018 zvýšil průměrný věk, pouze ve třech správních obvodech ORP v zázemí Prahy došlo k poklesu (Brandýs nad Labem-Stará Boleslav o 1,2 roku, Říčany o 0,2 roku a Černošice o 0,1 roku). Nejvíce zestárlo během sledovaného období obyvatelstvo ve správních obvodech ORP Sedlčany (o 4,7 roku), Příbram (o 4,1 roku), Kutná Hora (o 3,8 let) a Vlašim (o 3,6 roku), což jsou z dlouhodobého pohledu regiony s nižší intenzitou přistěhovalectví osob v mladším věku.

Z celkových 26 středočeských správních obvodů ORP mělo v roce 2018 šest převahu dětí mladších 15 let nad obyvateli ve věku 65 a více let; v případě mužů to bylo u 17 správních obvodů, u žen pak u čtyř. Ještě v roce 2001 převažovali senioři pouze u čtyř správních obvodů ORP (více osob starších 65 let než dětí ve věku do 14 let žilo jen ve správních obvodech ORP Poděbrady, Kolín, Mnichovo Hradiště a Čáslav), u mužů převažovaly v roce 2001 ve všech 26 správních obvodech ORP děti nad seniory, u žen byly naopak pouze dva správní obvody ORP, kde bylo méně žen 65letých a starších než mladších 15 let (Lysá nad Labem a Neratovice).

Narození a jejich struktura

V letech 2001–2018 se ve Středočeském kraji narodilo v souhrnu celkem 245 167 dětí, z nichž bylo 119 176 dívek a 125 991 chlapců (na tisíc dívek tak připadalo 1 057,2 chlapců). Živě se narodilo za stejné období 244 444 dětí, z nichž bylo 118 818 žen a 125 626 mužů (na tisíc dívek připadalo 1 057,3 chlapců). Z uvedeného vyplývá vyšší podíl mrtvě narozených dětí mužského pohlaví (z celkových 723 mrtvě narozených dětí bylo 365 mužů a 358 žen, tj. na tisíc mrtvě narozených dívek tak připadalo 1 019,6 mrtvě narozených chlapců). Všechny roky mezi lety 2001 a 2018 přišlo ve Středočeském kraji na svět více chlapců než žen. Nejvíce to bylo v roce 2001 (na tisíc dívek se živě narodilo 1 097,2 chlapců), nejméně pak v roce 2015 (1 032,6 chlapců na tisíc dívek).

Tab. 1.1. Živě narození podle věku rodičů v roce 2018

	Celkem	v tom podle věku matky						
		do 19 let	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45 a více let
Živě narození	14 776	260	1 564	4 301	5 143	2 802	667	39
v tom podle věku otce								
do 19 let	33	19	7	3	3	-	1	-
20–24	614	73	355	144	34	6	2	-
25–29	2 660	42	548	1 529	436	87	16	2
30–34	4 361	9	231	1 555	2 083	412	68	3
35–39	3 631	2	100	564	1 672	1 154	137	2
40–44	1 773	3	47	184	545	734	253	7
45–49	465	1	12	51	118	170	101	12
50–54	147	-	4	13	31	65	29	5
55 a více let	77	-	3	8	20	28	14	4
nezjištěno	1 015	111	257	250	201	146	46	4

Zatímco v roce 2001 se ve Středočeském kraji živě narodilo mimo manželství 20,7 % dětí, což byl šestý nejnižší podíl mezi všemi čtrnácti kraji republiky (v celé ČR to bylo 23,5 % dětí), v roce 2018 toto zastoupení dosáhlo 47,0 %, čímž se Středočeský kraj zařadil na páté místo s nejnižší hodnotou, přičemž celorepubliková hodnota činila 48,5 %. Mezi roky 2001 a 2017 je možné sledovat kontinuální zvyšování tohoto podílu, zatímco v roce 2018 se hodnota snížila o 0,8 p. b. Mezi roky 2001 a 2018 se podíl dětí narozených mimo manželství v kraji zvýšil 2,27krát, což byl sedmý nejvyšší nárůst mezi všemi kraji republiky (nejvyšší nárůst zaznamenaly kraje s nízkým zastoupením mimomanželských dětí v roce 2001, a to Kraj Vysočina a kraje Zlínský a Pardubický; na opačné straně to byly kraje, u nichž byl již v roce 2001 tento podíl vysoký – Karlovarský a Ústecký kraj, jakož i hl. m. Praha, kde byl podíl dětí narozených mimo manželství v roce 2001 devátý nejnižší, přičemž v roce 2018 byla Praha s 40,7 % krajem s vůbec nejnižší hodnotou).

Z detailnějšího územního pohledu v rámci Středočeského kraje byl v roce 2001 nejnižší podíl dětí narozených mimo manželství zaznamenán v okresech Příbram (14,3 %), Benešov (15,9 %) a Beroun (17,0 %), nejvyšší pak v okresech Kladno (28,3 %), Mělník (26,0 %) a Rakovník (21,3 %). V roce 2018 se na pozice s nejnižším podílem mimomanželsky narozených dětí dostaly okresy Praha-západ (36,7 %), což byla vůbec nejnižší hodnota mezi všemi 77 okresy České republiky a Praha-východ (40,4 %), které byly mezi všemi okresy republiky v roce 2001 ještě na 38. a 36. pozici (v rámci Středočeského kraje to byla šestá a čtvrtá pozice). Na opačné straně se nacházely okresy Rakovník (54,1 %), Kladno (51,8 %) a Kutná Hora (51,1 %). Největší nárůst podílu dětí narozených mimo manželství zaznamenaly okresy Příbram (3,44krát) a Benešov (3,17krát), nejméně Kladno a Praha-západ (oba 1,83krát).

Tab. 1.2. Podíl živě narozených dětí mimo manželství podle okresů

Kraj, okresy	v %								
	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Středočeský kraj	22,3	27,7	29,7	33,2	36,9	40,5	44,3	46,0	47,0
Benešov	19,2	25,6	29,7	32,5	37,5	42,9	45,9	50,7	50,3
Beroun	22,7	27,7	29,1	32,2	32,6	41,2	44,7	46,0	47,7
Kladno	28,7	35,4	35,4	39,1	41,3	46,6	49,4	50,9	51,8
Kolín	23,4	29,3	31,7	35,8	41,4	39,8	44,9	52,1	48,6
Kutná Hora	20,7	29,3	31,2	38,9	42,3	50,3	46,8	47,3	51,1
Mělník	27,5	33,2	35,7	37,1	41,0	45,9	48,6	50,0	50,5
Mladá Boleslav	19,7	25,4	28,6	31,3	36,9	41,9	44,5	44,4	48,5
Nymburk	19,6	23,8	27,8	32,1	38,1	38,1	44,7	44,8	47,9
Praha-východ	20,8	22,5	25,7	26,2	29,6	31,4	37,3	39,8	40,4
Praha-západ	19,4	22,6	21,9	27,0	28,9	31,4	36,4	36,7	36,7
Příbram	18,6	25,0	29,4	35,0	39,3	42,3	47,8	48,8	49,2
Rakovník	22,5	33,2	31,7	40,4	47,2	51,5	52,3	52,3	54,1

Nárůst zaznamenal také průměrný věk matky při narození prvního dítěte, stejně jako průměrný věk žen při narození dětí celkem bez ohledu na pořadí jejich narození. Mezi roky 2001 a 2018 se tento věk zvýšil o shodných 3,9 roků; v případě narozených dětí celkem to bylo z 27,2 let na 31,2 roků, u prvorozených dětí pak z 25,3 roků na 29,2 let. V roce 2018 byl nejvyšší průměrný věk při narození dítěte mezi okresy Středočeského kraje zaznamenán v zázemí hlavního města, a to v okresech Praha-západ (32,5 roků), Praha-východ (32,2 let) a Beroun (31,4 roků), celorepublikový průměr (30,8 roků) překročily ještě okresy Benešov (31,1 let) a Mladá Boleslav (30,9 roků). Na opačné straně se nacházely okresy Kladno, Rakovník, Mělník a Kutná Hora s průměrným věkem 30,5 roků. Téměř identické bylo pořadí okresů v případě průměrného věku při narození prvního dítěte; nejvyšší věk, překračující 30letou hranici, zaznamenaly v roce 2018 okresy Praha-západ (30,6 roků) a Praha-východ (30,1 let); tyto okresy se zároveň v celorepublikovém žebříčku umístily společně s Brnem (30,2 roků) hned za hl. m. Prahou (31,3 roků). Hranici 29 let a celorepublikový průměr překonaly ještě okresy Beroun (29,6 roků), Mladá Boleslav (29,3 let) a Benešov (29,1 roků). Nejmladší prvoroďičky žily v okresech Rakovník (28,1 roků), Mělník (28,4 let) a Kladno (28,6 roků), právě kladenský okres se však nacházel až na 30. pozici mezi 77 okresy s nejnižším průměrným věkem při narození prvního dítěte.

Co se týká rozložení věku při narození dítěte, matky mladší 25 let tvořily mezi všemi rodičkami 12,3 %, což bylo nejméně po hl. m. Praze (6,0 %), Jihomoravském (10,8 %) a Zlínském (11,2 %) kraji. Na opačné straně to byly s největším zastoupením nejmladších matek do 24 let věku kraje Ústecký (23,5 %), Karlovarský (20,7 %) a Moravskoslezský (16,7 %). Obdobně tomu se umístily kraje z hlediska podílu matek 40letých a starších. Nejvyšší podíl byl zaznamenán v Praze (6,0 %), za nímž se umístily Středočeský (4,8 %) a Liberecký kraj (4,3 %), nejméně 40letých a starších matek bylo v roce 2018 zjištěno v krajích Jihočeském, Ústeckém (oba 3,1 %) a Moravskoslezském (3,2 %).

Poměrně příznivý vývoj zaznamenala úhrnná plodnost, což je ukazatel představující průměrný počet živě narozených dětí ženám v reprodukčním věku 15–49 let při zachování intenzit plodnosti v daném roce. Zatímco ještě v roce 2001 byla patrná celorepublikově nízká intenzita plodnosti započatá v polovině 90. let 20. století,

kdy hodnota úhrnné plodnosti ve Středočeském kraji dosáhla hodnoty 1,16, v roce 2018 to bylo již 1,74. V roce 2001 se úhrnná plodnost pohybovala mezi 1,10 v hl. m. Praze, 1,11 v krajích Jihomoravském a Zlínském až po 1,22 v krajích Ústeckém a Karlovarském a 1,18 v krajích Libereckém a Královéhradeckém. V roce 2018 byly mezikrajské rozdíly v úhrnné plodnosti již více patrné. Největší hodnoty tohoto ukazatele byly zaznamenány v kraji Jihomoravském (1,76), v Kraji Vysočina a Libereckém kraji (oba 1,75), na opačné straně se umístila stejně jako v roce 2001 Praha s úhrnnou plodností 1,56, následována Karlovarským (1,59) a Moravskoslezským (1,68) krajem. Nejvyšší nárůst úhrnné plodnosti zaznamenaly během sledovaného období kraje Jihomoravský (o 59,4 %) a Pardubický, jakož i Kraj Vysočina (oba o 54,1 %), nejmenší nárůst zaznamenaly kraje Karlovarský (o 30,9 %) a Ústecký (o 38,4 %), jakož i hl. m. Praha (o 42,2 %).

V roce 2018 byla v devíti z celkových dvanácti okresů kraje zjištěna vyšší úhrnná plodnost, než kolik činil celorepublikový průměr (1,71). Nejvyšší úhrnná plodnost byla zaznamenána v okresech Praha-západ (1,81), Rakovník (1,79), Kolín (1,77) a Kutná Hora (1,76), pod celorepublikovou hodnotou byla úhrnná plodnost v okresech Příbram (1,64), Kladno (1,70) a Benešov (1,71). Okres Praha-západ se z celorepublikového pohledu umístil na sedmém místě, Rakovník na jedenáctém místě s nejvyšší úhrnnou plodností, zatímco u okresu Příbram byla v rámci 77 okresů úhrnná plodnost třináctá nejnižší.

Tab. 1.3. Živě narození podle vzdělání rodičů v roce 2018

	Celkem	v tom podle vzdělání matky					
		základní (i neukončené)	střední bez maturity	střední s maturitou	vyšší odborné	vysoko- školské	nezjištěno
Živě narození	14 776	1 048	1 995	4 623	572	4 297	2 241
v tom podle vzdělání otce							
základní (i neukončené)	577	258	138	131	9	30	11
střední bez maturity	3 259	300	1 004	1 349	117	451	38
střední s maturitou	4 563	96	476	2 203	241	1 479	68
vyšší odborné	269	5	14	78	53	113	6
vysokoškolské	2 786	12	67	521	115	2 037	34
nezjištěno	3 322	377	296	341	37	187	2 084

Z hlediska struktury živě narozených dětí podle nejvyššího ukončeného vzdělání matky mělo v roce 2018 nejvíce matek střední vzdělání s maturitou (31,3 %), dále vysokoškolské vzdělání (29,1 %), střední bez maturity (13,5 %), základní (7,1 %) a vyšší odborné (3,9 %). U 15,2 % živě narozených dětí nebylo vzdělání matky zjištěno.

Mezi roky 2001 a 2018 došlo k poklesu podílu předmanželských koncepcí, tj. počtu narozených dětí prvního pořadí v manželství, které byly počaty před sňatkem, tj. ty, jež se narodily v době trvání do osmi měsíců po uzavření manželství. Zatímco v roce 2001 to bylo 40,5 %, v roce 2018 pouze 24,5 %. Okolo hodnoty 25 % se udržoval podíl předmanželských koncepcí ve Středočeském kraji od roku 2009.

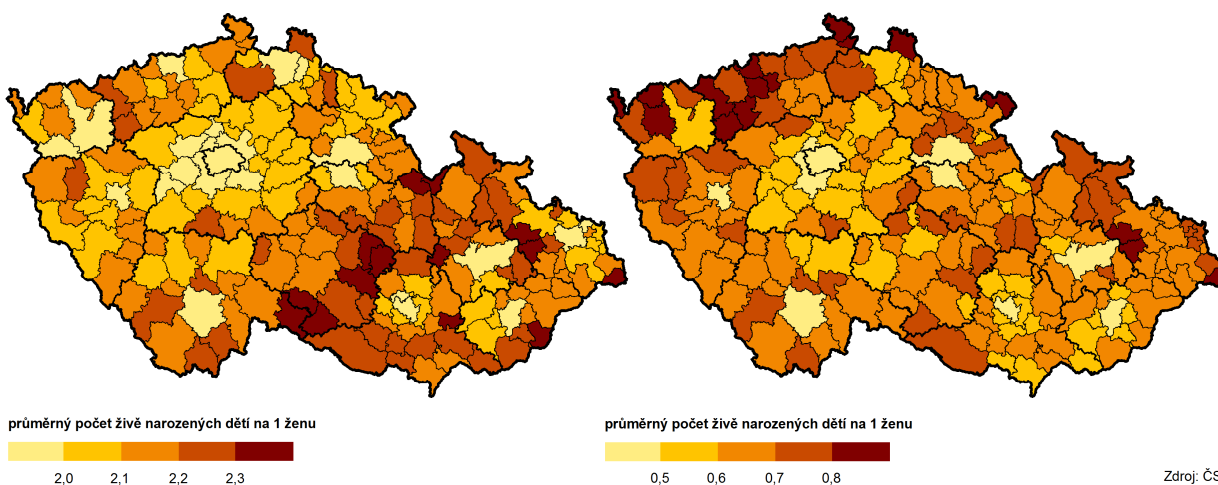
Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2011 přinášejí detailnější pohled na počet narozených dětí ženám podle různých charakteristik. Jedním z nich je souvislost mezi věkem žen a počtem narozených dětí z hlediska jejich pořadí. Zatímco ženám ve Středočeském kraji, kterým bylo v roce 2011 mezi 50 a 59 lety, se za jejich život narodilo v průměru 2 025 dětí (v přepočtu na tisíc žen), u 80letých a starších to bylo 1 994 dětí. U 40–44letých žen to bylo 1 871 dětí, u 45–49letých pak 1 938. Zatímco plodnost 80letých a starších žen nebyla z hlediska věku žen nejvyšší, 6,4 % těchto žen porodilo za život 4 a více dětí, přičemž u žen 50–59letých, u nichž byla plodnost nejvyšší, mělo 4 a více dětí 3,9 % žen. Obdobné bylo zastoupení dětí třetích v pořadí (u žen ve věku 50–59 let to bylo 16,5 %, u 80letých a starších pak 16,7 %), přičemž u 50–59letých bylo vyrovnanější zastoupení žen s jedním a třemi dětmi (14,5 % u prvorozených a 16,5 % u třech dětí), u 80letých a starších žen bylo větší zastoupení žen s jedním dítětem (22,7 %) oproti ženám se třemi dětmi (16,7 %). Zastoupení bezdětných žen klesalo s rostoucím věkem (zatímco mezi 20–24letými bylo bezdětných osm z deseti žen, tj. 79,9 %, u 30–34letých bylo bezdětných 23,3 %; nejmenší bezdětnost byla

zaznamenána mezi ženami ve věku mezi 70 a 79 lety, a to 3,9 %, u 80letých a starších to bylo 5,6 %, což bylo srovnatelné s věkovou skupinou 45–49letých žen).

Kartogram 1.6. Generační plodnost žen podle SO ORP podle SLDB 2011

Generace 1941–1965

Generace 1981–1985

Zemřelí, příčiny úmrtí, naděje dožití

Mezi roky 2001 a 2018 zemřelo ve Středočeském kraji celkem 228 421 osob, z nichž bylo 115 346 mužů a 113 075 žen, tj. muži se na celkovém počtu zemřelých osob podíleli 50,5 %. Roční počty zemřelých osob se pohybovaly mezi 12 067 v roce 2006 a 13 687 v roce 2018. Během tohoto období převažovali mezi ročními hodnotami zemřelých osob muži, a to kromě let 2001 (podíl mužů činil 49,2 %), 2005 (49,3 %) a 2002 (49,7 %). Ve všech okresech Středočeského kraje kromě okresů Nymburk (podíl zemřelých mužů činil 49,7 %) a Kladno (49,95 %) převažovali mezi zemřelými osobami během období let 2001–2018 muži, nejvíce pak v okrese Rakovník (51,2 %).

Při pohledu na strukturu zemřelých podle pohlaví a věku převažovali jak v roce 2001, tak i v roce 2018 mezi zemřelými osobami muži nad ženami až do pětileté věkové skupiny 70–74 let (v roce 2001) a 75–79 let (v roce 2018). V mladších věkových skupinách byly absolutní počty zemřelých osob nízké, i zde však (kromě zemřelých osob v prvním roce života v roce 2018) převažovali muži. Ve věku mezi 15 a 29 lety byla převaha zemřelých mužů oproti ženám 3,6násobná, 2,8násobná ve věkové skupině 30–39letých a 2–2,3krát více to bylo ve věkových skupinách 40–49 let a 50–59 let. Ve věkové skupině 60–69 let byla převaha mužů 1,8násobná (v roce 2001) resp. 1,9násobná (v roce 2018), u 70–79letých převažovaly o 4,7 % v roce 2001 ženy, zatímco v roce 2018 bylo mezi zemřelými už o 41,9 % více mužů než žen. Ve věkové skupině 80–89letých již byla patrná převaha zemřelých žen jak v roce 2001 (o 45,4 %), tak i v roce 2018 (o 31,7 %); obdobná situace byla zřejmá i u nejstarší věkové skupiny osob 90letých a starších (v roce 2001 převažovaly zemřelé ženy nad muži o 71,2 %, v roce 2018 pak o 62,6 %).

Změny jsou patrné jak v důsledku zlepšování úmrtnostních poměrů, tak i v důsledku stárnutí populace a posunu obyvatelstva ve struktuře zemřelých osob podle věku do vyšších věkových kategorií. Zatímco v roce 2001 tvořili zemřelí ve věku nad 65 let mezi všemi zemřelými osobami v případě mužů 67,4 %, v roce 2018 to bylo 75,1 % (tj. o 7,6 p. b. více), u žen byl nárůst nepatrný (o 1,2 p. b.; z 86,2 % na 87,4 %). Zvýšení bylo patrnější především u zemřelých starších 80 let, a to u mužů z 22,1 % na 29,2 %, přičemž u žen to bylo ještě více, a to ze 45,0 % na 54,7 %.

Z hlediska struktury podle příčin úmrtí a pohlaví v časové řadě jsou patrné určité rozdíly. V případě nejčastější příčiny smrti, tj. u nemocí oběhové soustavy, převažovaly mezi zemřelými po celé sledované období ženy, jejichž zastoupení se však v čase snižovalo. Zatímco v roce 2001 převažovaly ženy nad muži o 23,3 %, v roce 2018 to bylo o 10,8 %. U ostatních hlavních příčin smrti již byli více zastoupeni muži. U druhé nejčastější

příčiny smrti – u úmrtí na novotvary – převažovali muži (v roce 2001 o 25,8 %, roku 2018 o 32,6 %). U třetí nejčastější příčiny, u nemocí dýchací soustavy, převažovali muži nad ženami v roce 2001 o 21,3 %, v roce 2018 pak o 14,7 %. Obdobná situace byla i v případě zemřelých osob na nemoci trávicí soustavy (muži převažovali početně nad ženami v roce 2001 o 44,6 %, roku 2018 to bylo o 21,1 %). Více než dvojnásobná byla nad ženami převaha zemřelých mužů v případě vnějších příčin smrti (nejvíce 2,4násobná v roce 2013), ještě výraznější převaha mužů byla v rámci příčin smrti u sebevražd; např. v roce 2007 zemřelo sebevraždou 9,6násobně více mužů než žen (15 žen a 129 mužů).

Tab. 1.4. Zemřelí muži a ženy podle věku a vybraných příčin smrti v roce 2018

	Celkem	z toho podle vybraných příčin smrti (%)				
		novotvary	nemoci oběhové soustavy	nemoci dýchací soustavy	nemoci trávicí soustavy	vnější příčiny
Zemřelí muži	7 013	28,2	40,4	7,1	4,1	7,2
v tom podle věku						
do 49 let	471	19,3	15,9	5,1	5,7	37,8
50–59	528	33,3	30,5	5,5	9,1	11,2
60–69	1 552	38,2	31,8	6,8	5,5	5,9
70–79	2 226	31,1	41,6	8,2	3,5	3,9
80–89	1 770	21,5	50,6	6,7	2,3	3,6
90 a více let	466	10,1	59,9	8,4	1,7	4,7
Zemřelé ženy	6 674	22,4	47,6	6,5	3,6	3,6
v tom podle věku						
do 49 let	222	38,3	14,9	2,3	5,9	20,3
50–59	241	53,1	20,7	3,7	7,5	6,6
60–69	803	41,8	28,0	10,0	4,9	4,2
70–79	1 569	30,9	38,0	7,6	3,8	2,2
80–89	2 593	14,3	55,9	5,6	3,2	3,0
90 a více let	1 246	7,1	65,8	6,0	2,1	2,6

U první nejčastější příčiny, úmrtí na nemoci oběhové soustavy, byl v roce 2018 největší podíl zemřelých mužů v okresech Kladno (50,5 %), Rakovník (49,0 %) a Mělník (48,8 %), nejméně pak v okresech Praha-západ (44,1 %), Kutná Hora (44,9 %) a Nymburk (45,3 %). Největší zastoupení zemřelých mužů na druhou nejčastější příčinu úmrtí, a to na novotvary, bylo v roce 2018 zaznamenáno v okresech Kutná Hora (62,9 %), Rakovník (62,5 %) a Benešov (60,5 %), nejméně pak v okresech Mělník (51,9 %), Nymburk (54,3 %), Praha-východ a Kolín (v obou případech 55,4 %). Vnější příčiny úmrtí byly svojí četností nejvíce zastoupeny u mužů v okresech Beroun (79,5 %), Příbram (74,6 %) a Benešov (74,5 %), nejméně v okresech Mělník (59,6 %), Nymburk (61,4 %) a Mladá Boleslav (62,5 %).

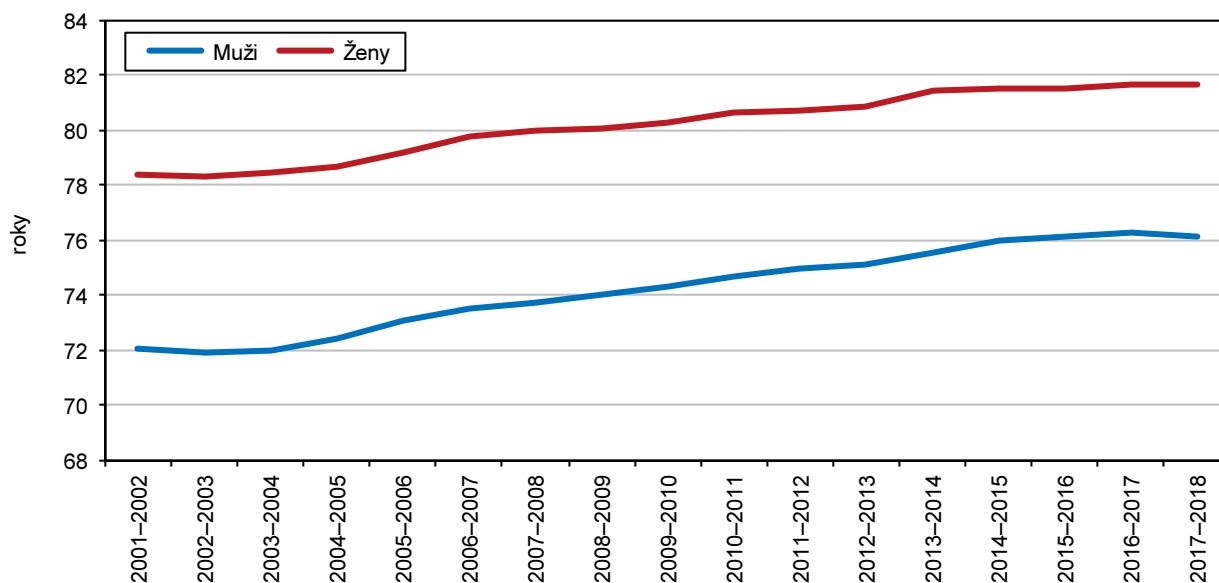
Střední délka života je dlouhodobě vyšší u žen než u mužů a stále se během sledovaného období prodlužovala. V období let 2017–2018 dosáhla naděje dožití při narození ve Středočeském kraji u mužů 76,14 let, což bylo o 4,11 roků více než v letech 2001–2002 (72,03 let). V případě žen byl její nárůst nižší, během tohoto období se zvýšila ze 78,40 let na 81,63 roků (tj. o 3,23 roků). Ve sledovaném období se tak snížil rozdíl mezi nadějí dožití při narození mužů a žen z 6,37 na 5,49 roků. Z mezikrajského pohledu byl od roku 2002 nárůst naděje dožití mužů ve Středočeském kraji čtvrtý nejvyšší, v případě žen byl kraj na osmé pozici.

V mezikrajském srovnání hodnot naděje dožití při narození si stojí středočeští muži lépe než ženy. Na žebříčku krajů zaujímali muži v období let 2017–2018 osmé místo a naděje dožití byla nepatrně vyšší než průměr republiky. V případě naděje dožití žen se jednalo o hodnotu pod republikovým průměrem, v období let 2017–2018 se Středočeský kraj zařadil na desáté místo.

Nejvyššího věku se mají šanci dožít muži v hl. m. Praze (78,25 let) a v Královéhradeckém kraji (77,23 roků), nejméně pak v Ústeckém (74,19 let) a Karlovarském kraji (74,45 roků). Nejdelší střední délka života žen byla

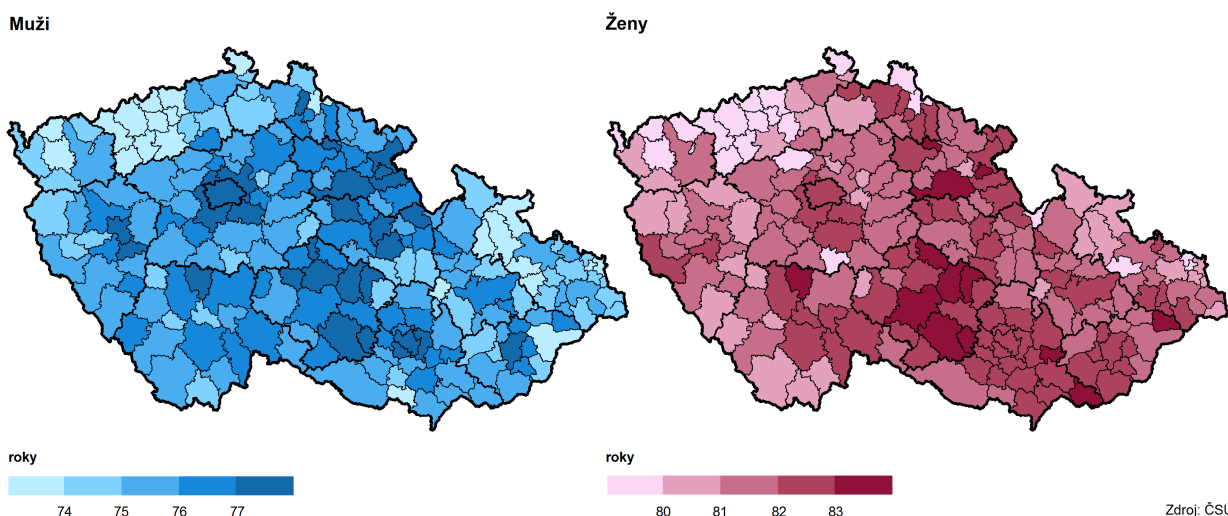
zaznamenána v Kraji Vysočina (82,96 let) a hl. m. Praze (82,95 roků), na opačné straně se umístily kraje Karlovarský (79,86 let) a Ústecký (79,99 roků), které jako jediné nepřekročily hranici 80 let.

Graf 1.2. Naděje dožití při narození podle pohlaví ve Středočeském kraji (dvouleté průměry)

V případě okresů Středočeského kraje byla nejdelší střední délka života mužů zaznamenána v okresech v těsné blízkosti Prahy, a to v okresech Praha-východ (77,49 roků) a Praha-západ (77,33 let). Na opačné straně se umístily okresy Kutná Hora s nadějí dožití mužů 75,17 roků a Kladno se 75,36 lety. V zázemí Prahy byl navíc zaznamenán v rámci Středočeského kraje mezi obdobími let 2001–2005 a 2014–2018 nejvyšší nárůst naděje dožití při narození (v případě okresu Praha-východ došlo ke zvýšení o 5,23 roků, což bylo zároveň i nejvíce ze všech okresů republiky, v okrese Příbram vzrostla naděje dožití o 4,56 roků, citelný nárůst o 4,24 let zaznamenal také okres Praha-západ). Nejmenší zvýšení bylo zaznamenáno v okresech Kutná Hora (o 2,32 roků, což byl vůbec nejnižší nárůst mezi všemi okresy republiky) a Nymburk (o 3,40 roků). Střední délka života mužů v okrese Praha-východ (77,49 roků) byla v období let 2014–2018 třetí nejvyšší v republice, vyšší byla zaznamenána pouze v Praze (77,87 let) a v okrese Hradec Králové (77,81 roků).

Kartogram 1.7. Naděje dožití při narození podle pohlaví a SO ORP v období 2014–2018

Zdroj: ČSÚ

Ve Středočeském kraji byla nejdelší střední délka života žen zaznamenána v okresech Praha-západ (82,59 roků), Mladá Boleslav (81,94 let) a Praha-východ (81,85 roků). Na druhé straně se s nejnižší nadějí dožití umístily okresy Kladno se střední délkou života žen 80,77 roků, Mělník s 81,05 lety a Rakovník s 81,37

roky. Postavení středočeských okresů mezi všemi okresy republiky bylo v případě naděje dožití žen v porovnání s muži méně příznivé. Mezi obdobími let 2001–2005 a 2014–2018 byl zaznamenán nejvyšší nárůst naděje dožití žen v okrese Beroun (o 3,78 roku, což bylo nejvíce ze všech okresů republiky), v okrese Praha-západ činil nárůst 3,65 roku a u okresu Benešov to bylo 3,48 let. Nejnižší nárůst byl zaznamenán v okresech Kutná Hora (o 2,54 roku) a Kladno (o 2,56 let).

Podle dat z Ústavu zdravotnických informací a statistiky je možné analyzovat údaje o počtu dětí s vrozenou vadou. V letech 2014–2016 jich přišlo na svět v přepočtu na tisíc narozených dětí v kraji v průměru 37,77, u živě narozených dětí to bylo 37,75. Rozdíly je možné vysvětlit především biologickými zákonitostmi, které jsou patrné i z hlediska pohlaví, tj. u chlapců to bylo za stejné období 45,76 případů na tisíc narozených dětí, u dívek pak tato hodnota činila 29,41.

Sňatky, rozvody

Mezi roky 2001 a 2018 bylo ve Středočeském kraji uzavřeno celkem 106 752 sňatků (tento údaj vychází ze třídění podle trvalého pobytu ženicha), což bylo v absolutním počtu nejvíce po hl. m. Praze. Nejvíce sňatků bylo (mezi roky 2001 a 2018) uzavřeno v roce 2007, a to 6 682, což bylo způsobeno vysokým počtem uzavřených manželství dne 7. 7. 2007 (celkem bylo v kraji uzavřeno 410 sňatků), druhý největší počet uzavřených manželství byl zaznamenán v roce 2018 (6 656). Na opačné straně to s nejnižšími absolutními hodnotami nově uzavřených manželství ve Středočeském kraji byly roky 2013 (5 252 sňatků) a 2014 (5 376 nově uzavřených manželství).

Po celé sledované období je možné sledovat u obou pohlaví nárůst průměrného věku při uzavření prvního manželství. U mužů se mezi roky 2001 a 2018 zvýšil z 27,6 let na 32,7 roku, tj. o 5,0 let, u žen činil nárůst 5,2 roku (z 24,8 roku na 30,0 let). Nejčastějšími věkovými skupinami byly v roce 2018 při uzavírání manželství ženy 25–29leté s podílem 31,9 % a muži 30–34letí s 24,3 %. Z pohledu porovnání věku obou snoubenců bylo nejvíce sňatků takových, kdy ženich i nevěsta dosahovali současně věku 25–29 let (14,4 %), následovaly sňatky uzavřené 25–29letou nevěstou s 30–34letým ženichem (10,6 %).

Tab. 1.5. Sňatky podle věku snoubenců v roce 2018

	Celkem	v tom nevěsta ve věku							
		do 19 let	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50 a více let
Sňatky	6 656	42	728	2 122	1 511	887	545	338	483
v tom ženich ve věku									
do 19 let	9	4	2	2	1	-	-	-	-
20–24	336	20	190	98	22	5	1	-	-
25–29	1 601	14	357	961	217	39	11	1	1
30–34	1 617	2	117	705	613	136	32	9	3
35–39	1 101	1	43	222	419	324	70	16	6
40–44	792	1	11	97	179	249	183	57	15
45–49	446	-	6	24	47	85	138	105	41
50 a více let	754	-	2	13	13	49	110	150	417

Nejmladší vstupovali v roce 2018 do prvního manželství muži v okresech Kutná Hora (31,9 roku), Mělník a Příbram (v obou případech 32,1 roku), v průměru nejstarší ženichy bylo možné najít v okresech Praha-západ (33,4 roku), Benešov (33,1 roku) a Kladno (33,0 roku). Nevěsty byly v průměru při svém prvním sňatku nejmladší v okresech Mladá Boleslav, Příbram a Kutná Hora (ve všech třech případech to bylo 29,5 roku), nejstarší pak v okresech Praha-západ (30,7 roku), Praha-východ (30,6 roku) a Kladno (30,2 let).

Poměrně konstatní byl podíl protogamních sňatků, tj. případů nově uzavřených manželství, kdy byl jak ženich, tak i nevěsta svobodní. V roce 2001 tyto sňatky tvořily 62,5 % všech nově uzavřených manželství, v roce 2018 to bylo 64,7 %. Přibližně stejný byl podíl svobodných mužů (72,7 % v roce 2001 a 74,1 % v roce 2018) i žen vstupujících do manželství (73,2 % v roce 2001 a 74,3 % v roce 2018). Více než dvě třetiny ženichů svým

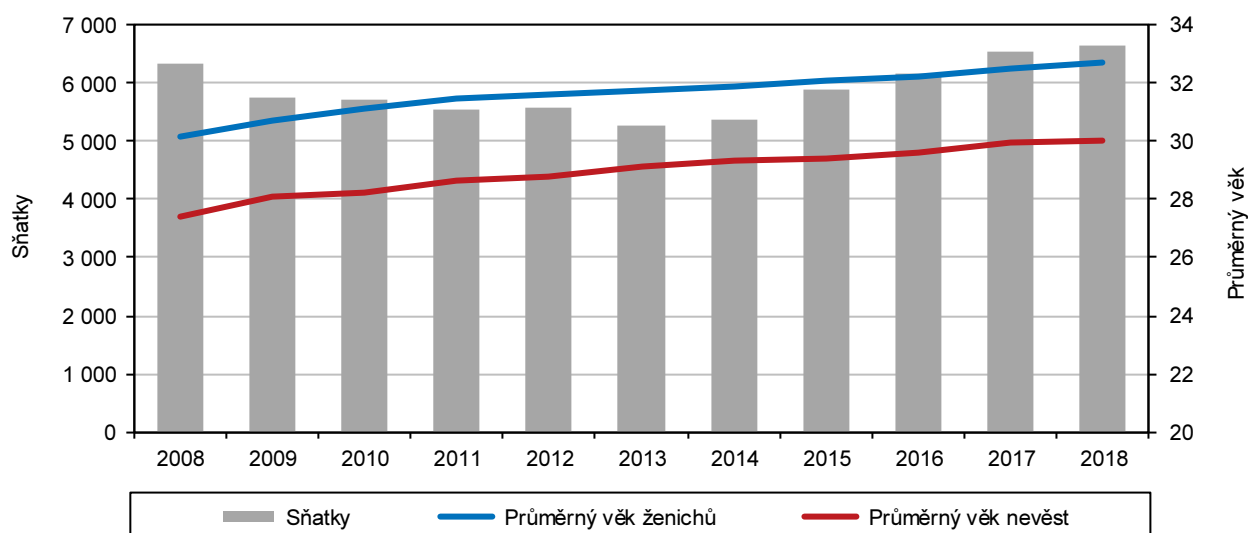
věkem při uzavírání manželství převyšovaly věk nevěsty (v roce 2001 to bylo v 69,4 % manželství, v roce 2018 pak u 67,6 % případů), zatímco okolo jedné pětiny nevěst bylo naopak věkově starších než ženichové (21,0 % v roce 2001 a 22,1 % roku 2018). Každá desátá svatba pak měla ženicha a nevěstu ve stejném věku (9,6 % manželství uzavřených v roce 2001 a 10,3 % svateb z roku 2018).

Tab. 1.6. První sňatky podle věkových skupin ženichů a nevěst

	2002		2006		2010		2014		2018	
	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta	ženich	nevěsta
Celkem	4 314	4 293	4 413	4 497	4 156	4 156	3 949	4 057	4 934	4 948
v tom ve věku (%)										
do 19 let	1,4	5,9	0,5	3,1	0,2	1,6	0,3	1,2	0,2	0,8
20–24	25,2	46,5	12,0	26,8	8,1	21,5	7,6	16,4	6,8	14,5
25–29	51,3	39,9	47,2	51,2	36,9	45,1	32,4	42,8	31,9	41,3
30–34	15,4	5,8	30,5	15,7	37,6	25,5	35,3	27,4	30,8	26,7
35–39	3,9	1,3	6,8	2,1	12,4	4,9	17,8	9,7	17,7	11,4
40 a více let	2,8	0,7	3,1	1,0	4,9	1,3	6,6	2,4	12,6	5,3

V souvislosti se zvyšováním počtu cizinců žijících ve Středočeském kraji se v čase zvyšoval také podíl ženichů i nevěst s cizím státním občanstvím. Zatímco u ženichů tvořili cizinci v roce 2001 celkem 4,1 % případů, roku 2018 to bylo 5,5 % svateb, u nevěst byl nárůst ještě citelnější, a to z 3,1 % na 5,9 % případů.

Graf 1.3. Sňatky a průměrný věk snoubenců při prvním sňatku ve Středočeském kraji

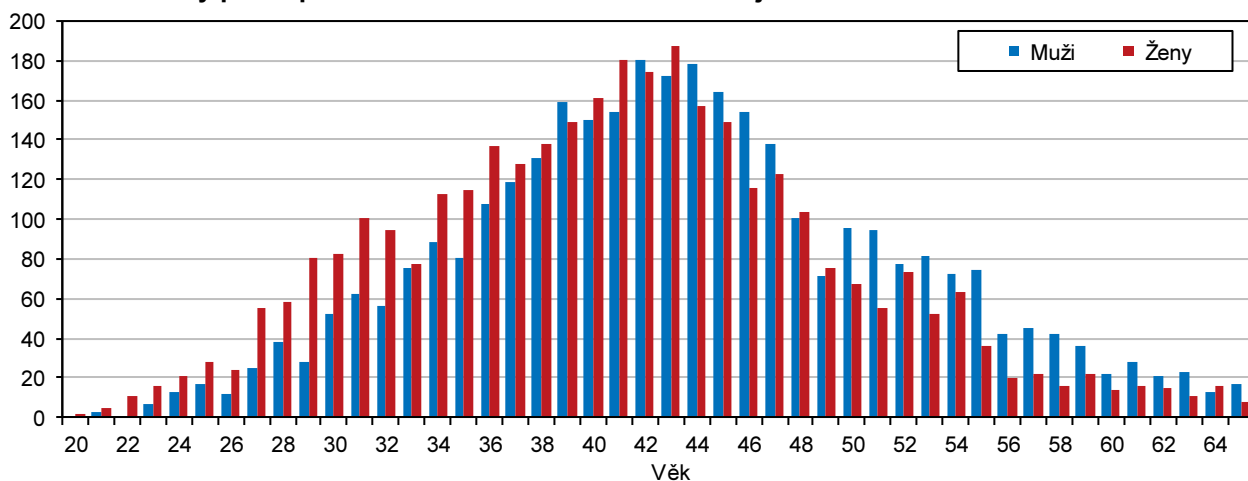
Mezi roky 2001 a 2018 bylo rozvedeno celkem 66 399 manželství, tj. na 100 sňatků připadalo 62,2 rozvodů. Nejvíce to bylo 73,3 rozvodů na sto sňatků v roce 2014, nejméně 51,0 roku 2018. Mírně se během tohoto období snížilo zastoupení prvních rozvodů, a to jak u mužů (z 80,9 % v roce 2001 na 78,7 % v roce 2018), tak i u žen (za stejné období z 81,3 % na 79,7 %).

Tab. 1.7. Rozvody podle délky trvání manželství

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Rozvody celkem	3 528	3 818	3 743	3 695	4 129	3 614	3 938	3 524	3 397
v tom podle délky trvání manželství (%)									
do 5 let	21,3	21,3	19,6	20,8	21,8	20,5	18,5	17,1	18,4
5–9	23,9	23,3	24,4	22,2	21,7	21,4	24,0	23,4	21,2
10–14	21,8	20,6	18,1	16,4	16,1	18,3	17,6	19,6	18,5
15–19	14,3	14,9	16,9	17,0	16,2	14,0	13,2	13,8	14,6
20 a více let	18,8	20,0	21,1	23,6	24,2	25,9	26,6	26,2	27,3

Graf 1.4. Rozvody podle pohlaví a věku ve Středočeském kraji roce 2018

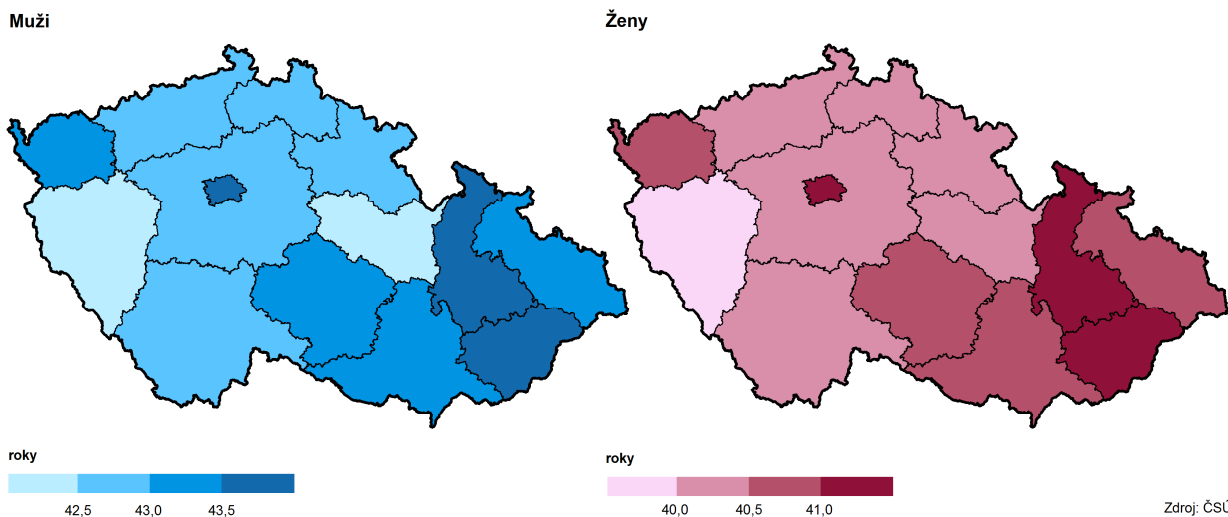
Obdobně tak narostlo během let 2001 a 2018 i zastoupení rozvodů po delší době uplynulé po uzavření manželství; např. rozvodů s délkou trvání 15 a více let bylo v roce 2001 celkem 31,4 % všech rozvodů, přičemž v roce 2018 už 41,9 %. Každé dvacáté manželství bylo rozvedeno v prvním roce po uzavření manželství. Každé šesté až osmé manželství bylo rozvedeno po délce trvání 2–4 roky. Mezi 37,8 a 46,7 % rozvodů bylo v délce trvání manželství 5–14 let. Mírně pokleslo během let 2001 a 2018 zastoupení rozvodů s nezletilými dětmi (66,1 % v roce 2001 a 60,9 % roku 2018).

Tab. 1.8. Rozvody podle počtu nezletilých dětí

	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
Rozvody celkem	3 528	3 818	3 743	3 695	4 129	3 614	3 938	3 524	3 397
v tom podle počtu nezletilých dětí (%)									
0	35,6	37,5	38,7	40,6	40,9	40,4	40,0	38,0	39,1
1	36,6	35,1	35,9	33,7	33,9	32,8	31,1	30,4	29,8
2	24,8	24,3	22,8	23,0	22,6	24,0	26,1	28,0	28,0
3 a více	2,9	3,1	2,6	2,6	2,6	2,8	2,8	3,7	3,2

V návaznosti jak na odklad sňatků do vyššího věku, tak i důsledkem prodlužování průměrné délky trvání manželství, se u rozvádějících se manželství osob s trvalým pobytem ve Středočeském kraji zvýšil průměrný věk při rozvodu; u mužů to bylo během let 2001 a 2018 ze 36,6 let na 42,9 roků (tj. o 6,3 roků), obdobně tak u žen, a to ze 33,9 let na 40,3 roků (o 6,4 roků).

Kartogram 1.8. Průměrný věk při prvním rozvodu podle pohlaví a krajů v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

Stěhování, dlouhodobá migrace

Středočeský kraj je od poloviny 90. let krajem ČR s nejvyšším nárůstem počtu obyvatel prostřednictvím stěhování. V souhrnu se mezi roky 2001 a 2018 přistěhovalo do Středočeského kraje přes jeho hranice 500 772 osob, zatímco opačným směrem se vystěhovalo 269 027 obyvatel; migrační přírůstek tak dosáhl 231 745 osob, což bylo nejvíce ze všech krajů. Z celkového přírůstku stěhování připadlo 116 870 na muže a 114 855 na ženy. Z celkových 18 sledovaných let však měly ženy vyšší migrační přírůstek než muži celkem jedenáctkrát. Největší přírůstky stěhování byly ve Středočeském kraji zaznamenány v letech 2008 (saldo stěhování dosáhlo 25 874 osob) a 2007 (celkem 24 505 osob), nejméně to bylo v roce 2001 (4 855 osob). Celkově byly migrační přírůstky nepřesahující 10 tis. osob zaznamenány v letech 2001–2004 a v roce 2013, mezi 10 a 15 tisíci to bylo v období let 2005, 2009–2012 a 2014–2017, 15tisícová hranice byla překročena mezi roky 2006 a 2008 a v roce 2018.

Tab. 1.9. Přistěhovalí podle pohlaví, věku a rodinného stavu v roce 2018

	Celkem	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní/svobodné	ženatí/vdané	rozvedení/rozvedené	ovdovělí/ovdovělé
Přistěhovalí muži	15 768	54,8	34,9	8,9	1,0
v tom podle věku					
do 29 let	6 974	88,4	10,9	0,5	0,0
30–39	4 112	42,3	50,9	6,6	0,0
40–49	2 476	22,7	55,3	21,3	0,3
50–59	1 109	10,3	57,7	29,8	1,4
60–69	683	6,4	62,4	26,4	4,4
70 a více let	414	3,9	53,4	15,7	26,6
Přistěhovalé ženy	15 310	50,4	33,3	11,7	4,3
v tom podle věku					
do 29 let	7 057	82,4	16,2	1,3	0,0
30–39	3 956	37,2	52,0	10,0	0,4
40–49	1 935	18,3	49,9	29,6	1,8
50–59	946	5,6	48,2	40,4	5,4
60–69	692	2,5	47,7	30,2	19,2
70 a více let	724	1,7	20,2	19,2	58,7

Všech dvanáct okresů Středočeského kraje zaznamenalo v souhrnu za období let 2001–2018 vyšší počet přistěhovalých než vystěhovalých osob, tj. kladný migrační přírůstek. Z celkového souhrnného migračního přírůstku za roky 2001–2018 ve výši 231,7 tis. osob připadlo nejvíce na okresy Praha-východ (28,5 % z celokrajského migračního přírůstku neboli 66,1 tis. osob), Praha-západ (23,8 % resp. 55,2 tis. obyvatel) a Beroun (7,6 % resp. 17,5 tis. osob), nejméně pak na okresy Rakovník (1,8 % neboli 4,2 tis. obyvatel), Kutná Hora (2,0 % resp. 4,6 tis. osob) a Příbram (3,9 % resp. 9,1 tis. obyvatel).

Objem stěhování, tj. součet přistěhovalých a vystěhovalých osob, dosáhl za roky 2001–2018 hodnoty 769 799, což byl druhý nejvyšší objem po hl. m. Praze (1,141 mil.). U vnitrokrajského stěhování (tj. mezi obcemi a okresy Středočeského kraje) převažovaly ženy (v souhrnu za roky 2001–2018 připadlo na 100 stěhujících se mužů 111,1 žen), největší objemy tohoto druhu stěhování byly zaznamenány v roce 2016 (23 498 případů), nejméně pak v roce 2001. Dvacetitisícovou hranici objemu vnitřního stěhování překračovala vnitrokrajská migrace nepřetržitě od roku 2007 až do konce sledovaného období v roce 2018.

Největší migrační zisky byly za roky 2001–2018 zaznamenány ve věkových skupinách 30–34letých osob (14,9 % všech přírůstků stěhování), 25–29letých (13,5 %) a u dětí mladších 5 let (12,5 %). Od věkové skupiny 30–34 let je možné sledovat pokles. Všechny pětileté věkové skupiny vykázaly v souhrnu kladné saldo stěhování.

Z územního hlediska byl zaznamenán největší migrační pohyb (i z mezikrajského hlediska) mezi Středočeským krajem a Prahou. Mezi roky 2013 a 2018 se z Prahy do Středočeského kraje přistěhovalo

v souhrnu celkem 84,5 tis. osob, opačným směrem pak 44,6 tis., migrační zisk tak dosáhl 39,9 tis. osob ve prospěch Středočeského kraje. Větší kladné saldo stěhování s Prahou zaznamenaly ženy (20,6 tis.) v porovnání s muži (19,3 tis.). Středočeský kraj vykázal pozitivní migrační saldo se všemi kraji republiky kromě Plzeňského kraje (-577 osob). Největší přírůstek stěhování v souhrnu za obě pohlaví byl kromě hl. m. Prahy zaznamenán během tohoto období s kraji Moravskoslezským (3 088 osob), Olomouckým (1 224 obyvatel), Jihomoravským (1 175 osob), Ústeckým (1 042 obyvatel), Karlovarským (981 osob) a Krajem Vysočina (826 obyvatel). Ženy se podílely na kladném saldu stěhování více než muži u všech krajů, nejvíce u Libereckého (65,1 % z celkového migračního přírůstku) a Pardubického (62,3 %) kraje.

Obyvatelstvo podle SLDB 2011 (rodáci, rodinný stav, národnost, víra)

Při Sčítání lidu, domů a bytů v březnu roku 2011 žilo ve Středočeském kraji celkem 1 289 211 osob s obvyklým pobytem, z nichž bylo 50,6 % žen. Celkem 39,7 % všech osob (41,9 % mužů a 37,5 % žen) uvedlo Středočeský kraj jako místo svého narození, což bylo nejméně po Karlovarském kraji (38,8 %). Tuto skutečnost je možné vysvětlit charakterem Středočeského kraje jakožto regionu s vysokým přistěhovalectvím nejen z Prahy v rámci suburbanizačních procesů, ale i z ostatních regionů republiky a zahraničí. Celkem 92,5 % mužů se narodilo v České republice, v případě žen to bylo 93,9 %. V obci bydliště to bylo 41,9 % mužů a 37,5 % žen, v jiné obci okresu 13,8 % mužů a 16,4 % žen a v jiném okrese to bylo u mužů 6,9 % a 8,3 % u žen.

Tab. 1.10. Obyvatelstvo podle místa bydliště matky v době narození, pohlaví a věku

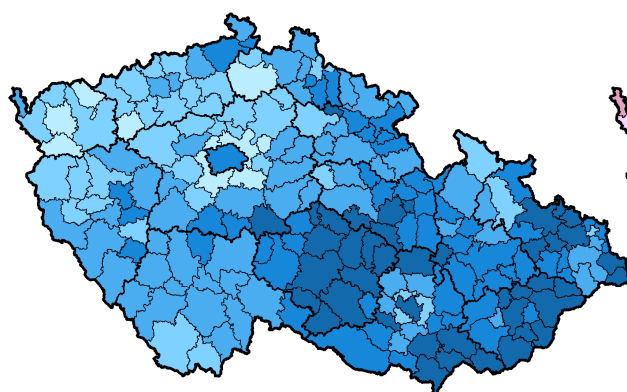
Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho věková skupina			Ženy celkem	z toho věková skupina		
		0–14	15–64	65 a více		0–14	15–64	65 a více
Počet obyvatel	637 252	102 435	454 267	78 299	651 959	96 865	440 757	112 612
v tom (%)								
narození v České republice	92,5	98,4	91,3	92,9	93,9	98,4	93,4	92,7
z toho:								
v obci bydliště	41,9	71,9	37,3	29,7	37,5	71,9	32,5	27,5
v jiné obci okresu	13,8	8,2	14,6	17,1	16,4	7,9	17,5	19,7
v jiném okrese kraje	6,9	3,3	7,0	11,1	8,3	3,4	8,5	11,6
v jiném kraji	24,0	14,0	26,0	26,5	25,9	14,1	28,7	25,2
narození v zahraničí	6,9	1,3	8,4	5,9	5,7	1,4	6,6	6,0
z toho ve Slovenské republice	2,7	0,3	3,0	3,9	2,6	0,3	2,8	3,8
nezjištěno	0,6	0,2	0,5	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2

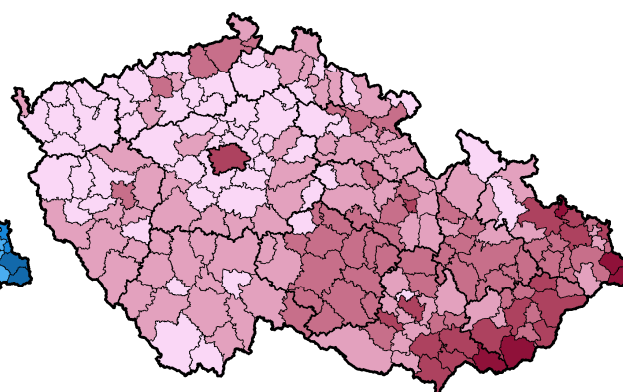
Kartogram 1.9. Rodáci podle pohlaví a SO ORP podle SLDB 2011 (ze zjištěných hodnot)

Muži

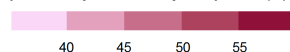
Ženy

podíl na obyvatelstvu stejného pohlaví (%)

podíl na obyvatelstvu stejného pohlaví (%)

Zdroj: ČSÚ

Rozdíly mezi pohlavími jsou patrné především z hlediska rodinného stavu, což je dáno jak rozdílnou věkovou strukturou u obou pohlaví, tak i vyšší očekávanou délkou života žen v návaznosti na rozdílné úmrtnostní poměry u mužů a žen. V důsledku toho se mezi obyvateli Středočeského kraje nacházelo téměř pětkrát více ovdovělých žen (11,7 % z celkového počtu žen) než mužů (2,4 % všech mužů žijících v kraji). O více než čtvrtinu větší zastoupení svobodných osob naopak vykazali muži (44,0 %) oproti ženám (34,8 %). Téměř vyrovnané bylo v populaci kraje zastoupení ženatých mužů (44,2 %) a vdaných žen (42,7 %), rozvedených žen (10,7 %) bylo v porovnání s muži (9,1 %) o 17,6 % více.

Tab. 1.11. Ženy ve věku 15 a více let podle věku a počtu živě narozených dětí

Zdroj: SLDB 2011

	Ženy ve věku 15 a více let	v tom s počtem všech živě narozených dětí (%)						Počet živě narozených dětí na 1 000 žen
		0	1	2	3	4 a více	nezjištěno	
Celkem	555 094	20,5	19,0	43,2	10,9	2,8	3,7	1 563
z toho ve věku								
15–19 let	33 508	79,1	1,1	0,1	0,0	0,0	19,6	18
20–24 let	36 875	79,9	9,8	2,1	0,3	0,1	7,9	164
25–29 let	41 977	55,6	25,7	11,4	1,3	0,4	5,6	574
30–34 let	56 396	23,3	31,5	36,3	4,7	0,9	3,4	1 263
35–39 let	57 405	9,8	24,0	51,6	10,4	2,0	2,1	1 712
40–44 let	42 942	6,3	21,0	54,7	12,9	3,3	1,7	1 871
45–49 let	40 450	5,3	18,3	57,0	13,8	3,7	1,8	1 938
50–59 let	84 478	4,4	14,5	59,2	16,5	3,9	1,4	2 025
60–69 let	82 392	4,0	16,3	58,1	16,5	4,1	1,0	2 021
70–79 let	47 011	3,9	21,2	53,3	15,6	4,7	1,2	1 989
80 a více let	29 935	5,6	22,7	47,2	16,7	6,4	1,4	1 994

Tab. 1.12. Obyvatelstvo podle rodinného stavu, pohlaví a věku

Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho podle rodinného stavu (%)				Ženy celkem	z toho podle rodinného stavu (%)			
		svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí		svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
Celkem	637 252	44,0	44,2	9,1	2,4	651 959	34,8	42,7	10,7	11,7
z toho ve věku										
0–14 let	102 435	100,0	x	x	x	96 865	100,0	x	x	x
15–19 let	35 170	99,8	0,1	0,0	-	33 508	99,6	0,3	0,0	-
20–24 let	38 908	97,3	2,3	0,2	0,0	36 875	91,8	7,4	0,6	0,0
25–29 let	43 239	80,4	17,5	1,6	0,0	41 977	62,2	33,7	3,9	0,1
30–34 let	57 656	48,7	45,0	5,8	0,1	56 396	30,2	59,9	9,4	0,3
35–39 let	60 942	26,8	60,5	12,3	0,2	57 405	14,7	67,4	17,0	0,8
40–49 let	89 900	14,0	65,5	19,7	0,5	83 392	5,7	68,2	23,6	2,4
50–59 let	84 477	8,6	70,5	19,0	1,7	84 478	2,7	69,7	19,5	8,0
60–69 let	75 009	4,8	77,1	12,9	5,1	82 392	2,0	62,3	13,5	22,1
70–79 let	33 045	2,9	76,9	6,8	13,3	47 011	1,5	38,8	7,9	51,8
80 a více let	14 220	2,7	59,5	3,7	34,0	29 935	1,8	12,2	5,8	80,1

Rozdíly byly patrné v případě struktury obyvatelstva podle rodinného stavu a pohlaví v návaznosti na věk. Zatímco ve věkové skupině 20–24letých bylo u mužů při sčítání lidu v roce 2011 ještě 97,3 % svobodných a u žen to bylo 91,8 %, ve věku 25–29 let již byly rozdíly citelnější (svobodných bylo v této věkové skupině 80,4 % mužů, ale pouze 62,2 % žen). Ve věkové skupině 30–34 let ještě mezi muži převažovali svobodní (48,7 %) nad ženatými (45,0 %), u žen již bylo zastoupení vdaných (59,9 %) oproti svobodným (30,2 %) téměř dvojnásobné. U dalších věkových skupin bylo již zastoupení ženatých mužů a žen téměř stejné (ve věku 35–39 let to bylo 60,5 % mužů a 67,4 % žen dané věkové skupiny a pohlaví, u 40–49letých bylo ženatých 65,5 % mužů a vdaných 68,2 % žen, u 50–59letých to bylo 70,5 % mužů a 69,7 % žen). Celkově ve všech věkových skupinách bylo větší zastoupení svobodných mužů než svobodných žen, obdobná situace byla zaznamenána u rozvedených žen, kde naopak ve všech věkových skupinách převažovaly ženy (největší

převaha byla zaznamenána u 50–59letých, kde bylo zastoupení ovdovělých žen 4,6násobně v porovnání se zastoupením ovdovělých mužů). S věkem se snižoval podíl rozvedených žen mezi všemi ženami v dané věkové skupině v porovnání s muži. Třebaže ještě mezi 20–24letými bylo rozvedených žen 3,5násobně více než mužů, u 50–59letých bylo rozvedených žen jen o 2,5 % více. V případě věkové skupiny 70–79letých bylo pouze 2,9 % svobodných mužů a 1,5 % žen, ženatých mužů bylo 76,9 % v porovnání s 38,8 % žen. Rozvedených bylo 6,8 % mužů a 7,9 % žen, přičemž u žen již bylo 51,8 % ovdovělých; u mužů to bylo 13,3 %.

Tab. 1.13. Obyvatelstvo podle národnosti, pohlaví a věku

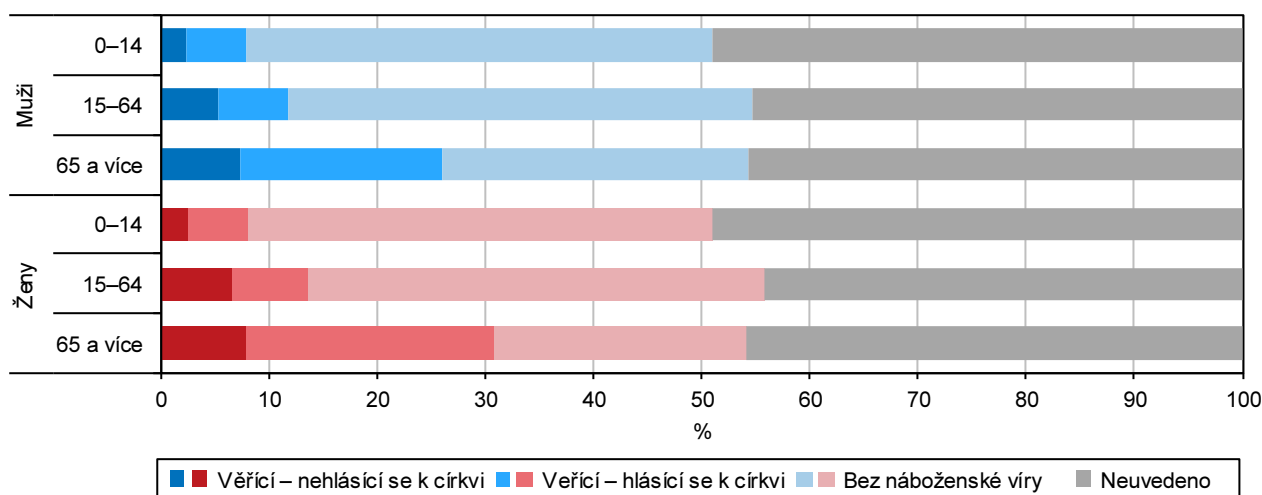
Zdroj: SLDB 2011

	Muži celkem	z toho věková skupina (%)			Ženy celkem	z toho věková skupina (%)		
		0–14	15–64	65 a více		0–14	15–64	65 a více
Počet obyvatel	637 252	16,1	71,3	12,3	651 959	14,9	67,6	17,3
z toho národnost:								
česká	436 275	16,2	69,7	13,9	465 163	14,4	66,7	18,8
moravská	8 811	5,7	81,1	12,8	8 663	5,4	79,6	14,8
slovenská	3 887	9,4	89,7	0,7	3 625	10,1	86,8	2,8
polská	1 555	12,5	86,0	0,3	1 138	15,2	82,7	0,5
německá	1 027	16,9	78,8	3,8	1 407	10,5	79,0	10,2
romská	1 032	2,9	93,4	3,3	866	3,6	87,5	8,5
maďarská	1 056	4,3	81,5	14,0	733	6,0	80,9	12,8
mongolská	695	2,9	74,8	22,3	556	4,3	70,3	24,8
ruská	479	3,1	71,8	24,6	343	5,8	53,1	41,1
ukrajinská	290	9,0	90,0	0,7	222	13,1	85,6	0,9
vietnamská	179	13,4	85,5	-	230	12,6	86,5	-
neuvedeno	174 443	16,8	73,7	8,8	163 838	16,8	68,9	13,8

Z hlediska národnostního složení obyvatelstva se mezi muži vyskytovalo 94,3 % osob s českou národností (z osob se zjištěnou národností), u žen to bylo 95,3 %. Celkem 27,4 % všech mužů a 25,1 % žen při sčítání lidu v roce 2011 využilo sebedeklarující otázku týkající se národnosti nevyplnit či nebylo možné konkrétní národnost zjistit. Celkem 1,9 % mužů a 1,8 % žen uvedlo národnost moravskou, další v pořadí byla slovenská národnost (0,8 % mužů a 0,7 % žen) a národnost polská (0,3 % mužů a 0,2 % žen). Určité rozdíly byly patrné i z hlediska věkového složení obyvatelstva. Zatímco osoby moravské, maďarské, mongolské či ruské národnosti se vyznačovaly citelnější převahou osob ve věku nad 65 let oproti dětem mladším 15 let, dětská složka byla v populaci zastoupena výrazněji u obou pohlaví u polské národnosti a v případě mužů i u národnosti německé.

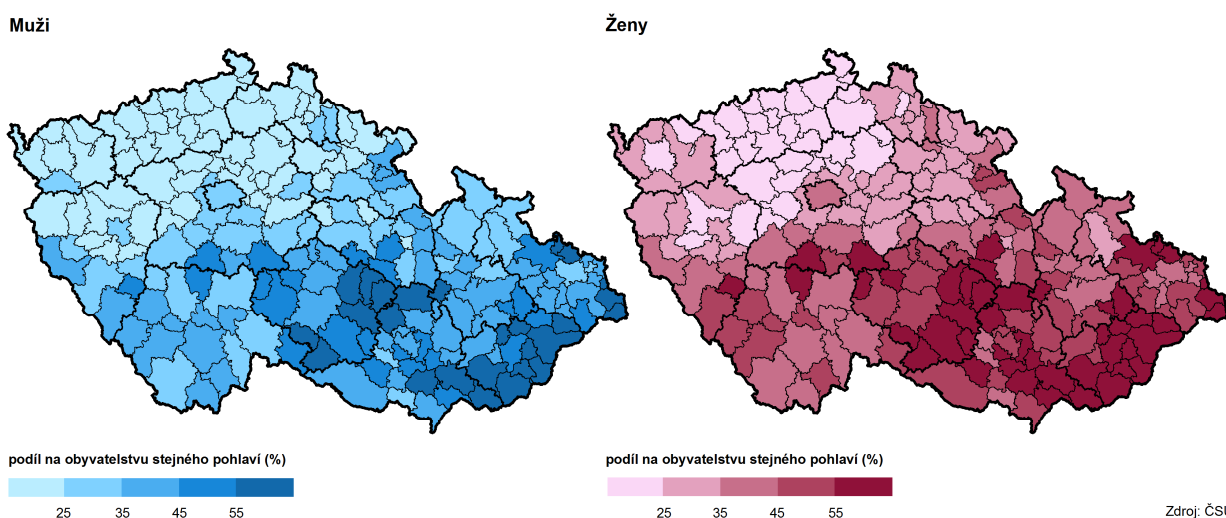
Graf 1.5. Obyvatelstvo Středočeského kraje podle pohlaví, věku a náboženské víry

Zdroj: SLDB 2011

Údaje týkající se náboženského vyznání se v roce 2011 vyznačovaly poměrně vysokým zastoupením osob s neuvedeným vyznáním (u mužů to bylo 46,0 % a u žen 45,2 %). Celkem 41,1 % mužů a 39,0 % žen nemělo žádné vyznání. O více než pětinu byl vyšší podíl věřících žen nehlásících se ke konkrétní církvi (6,2 %) než mužů (5,1 %), o téměř čtvrtinu více to bylo v případě věřících, hlásících se k některé z náboženských církví (9,6 % žen a 7,7 % mužů). O polovinu převažovaly ženy (0,5 %) hlásící se k církvi Československé husitské (muži tvořili 0,3 %), u Římskokatolické církve to bylo u žen o téměř třetinu více (muži vyznávající tuto církev byli zastoupeni ze 4,9 %, ženy pak 6,3 %), obdobný rozdíl byl patrný i u Českobratrské církve evangelické (muži 0,3 %, ženy 0,4 %). Mezi věřícími převažovaly osoby v poproduktivním věku, zejména pak u věřících, kteří se hlásili ke konkrétnímu náboženskému vyznání (u mužů to bylo 18,7 %, u žen pak 23,0 %). 14letí a mladší se na této skupině věřících podíleli u obou pohlaví jen 5,5 %.

Kartogram 1.10. Věřící obyvatelstvo podle pohlaví a SO ORP podle SLDB 2011 (z osob s uvedeným vztahem k víře)

Projekce obyvatelstva do roku 2050

Poslední progóza demografického vývoje v krajích České republiky byla vydána v roce 2014. Dne 29. listopadu 2019 vyjde nová projekce obyvatelstva, která zohledňuje ve svých aspektech nejaktuálnější demografické trendy a determinanty jejich budoucího vývoje.

V demografickém vývoji Středočeského kraje je patrný pokračující vzestup počtu obyvatel, třebaže je v něm zjevný klesající trend. Koncem roku 2020 by mělo žít dle této projekce v kraji 1,371 mil. osob, o deset let později 1,440 mil., koncem roku 2040 celkem 1,478 mil. a na konci této projekce v roce 2050 už 1,492 mil. obyvatel. Na nárůstu počtu obyvatel se bude podílet pouze migrační přírůstek, navíc s očekávanou klesající tendencí. Počet zemřelých osob by již měl od roku 2020 převyšovat počet živě narozených dětí. Stárnutí populace by se mělo projevovat nárůstem podílu osob starších 65 let, a to až na 29,2 % osob koncem roku 2050, tj. oproti výchozímu období na konci roku 2013 by těchto osob mělo být o 84,7 % více. Ještě větší nárůst by měly v populaci Středočeského kraje zaznamenat osoby 80leté a starší (2,67krát na 9,4 % koncem roku 2050). K mírnému poklesu by mělo v návaznosti na změny ve vývoji porodnosti a plodnosti dojít dle projekce u zastoupení dětí mladších 15 let, a to na 14,7 % na konci sledovaného období v roce 2050. Změny v předproduktivní a poproduktivní složce obyvatelstva by se měly odrazit v zastoupení osob v produktivním věku z 68,0 % na 56,1 % mezi roky 2013 a 2050.

Mezi hlavní faktory zohledňující očekávaný demografický vývoj Středočeského kraje patří předpokládaný vzestup úhrnné plodnosti (z 1,54 na 1,65 v roce 2050) či nárůst naděje dožití u mužů o 8,1 roků na 83,3 let a u žen o 7,2 roků na 88,0 let. Následkem toho by mělo být snížení mužské nadúmrtosti a převahy žen u očekávané délky života při narození z 5,7 let v roce 2013 na 4,8 roků v roce 2050.